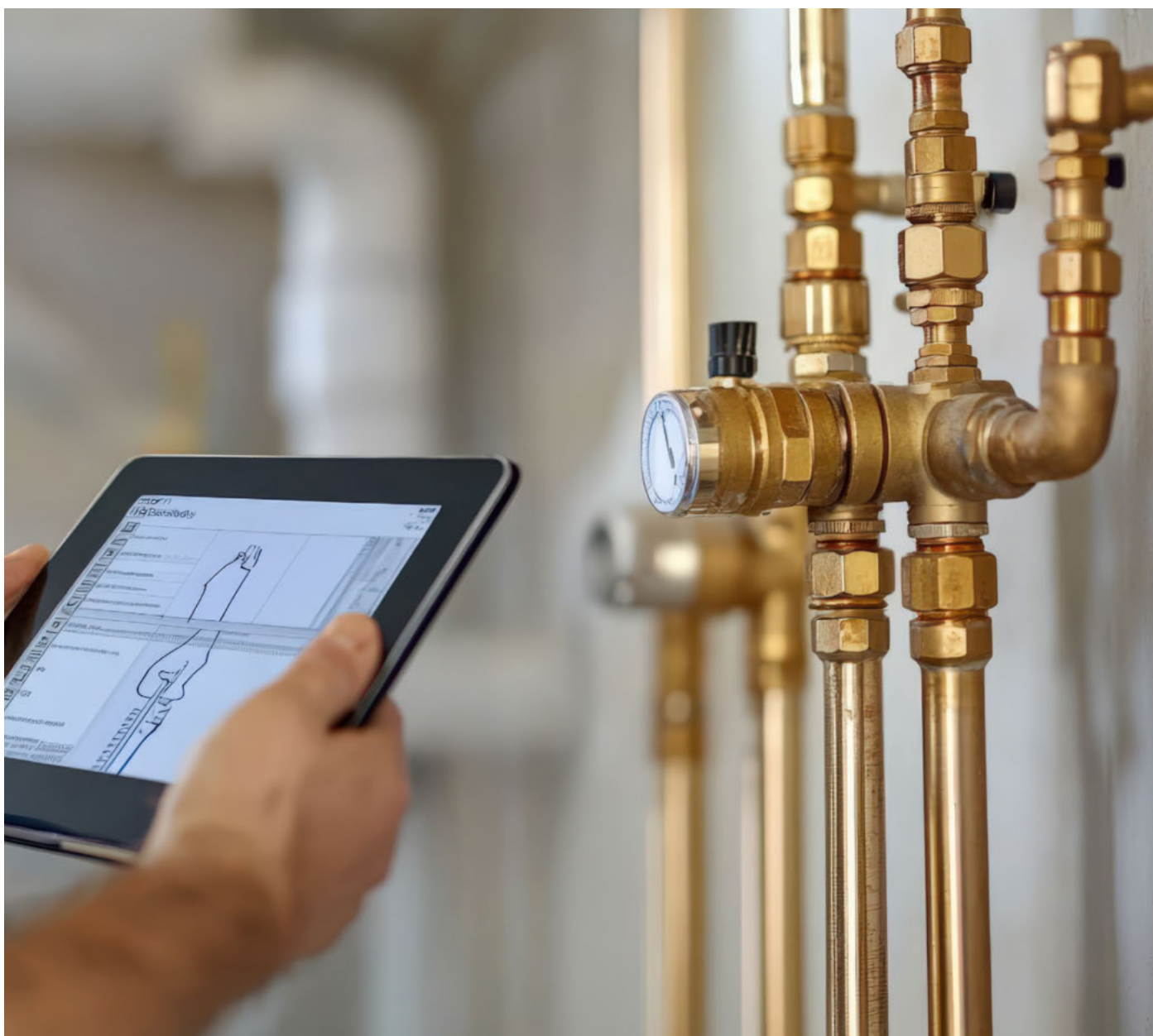

Branschträff Tekniska installationer

INSU Katrineholm

1. Bakgrund

Varje år genomförs Region Sörmland en Branschträff för Tekniska Installationer. Syftet är att tillsammans med näringsliv, kommunrepresentanter och utbildningsanordnare lyfta nya regelverk och tekniktrender inom el, kommunikation, säkerhet och VVS, och hur dessa utvecklas genom digitalisering och smarta system. Detta påverkar arbetet inom bland annat fastighetsdrift och energieffektivisering, vilket i sin tur skapar behov av ny kompetens och certifieringar. Branschträffen syftar också till att diskutera installationsbranschens utmaningar gällande bland annat arbetsmarknad, kompetensförsörjning, utbildning och rekrytering.

2. Summering

Årets Branschträff för Tekniska Installationer anordnades den 27 februari hos INSU (installationsbranschens utbildningsbolag) i Katrineholm. I evenemanget deltog representanter från näringsliv, kommun och region, samt utbildningssamordnare. På förmiddagen stod ämnen som teknikutvecklingen inom el, kommunikation och säkerhet samt VVS på schemat, liksom presentation av trender och prognoser. Deltagarna fick också en rundtur på INSU innan det var dags för lunch. Eftermiddagen fortsatte med bland annat diskussion kring kompetensbehov, lärande och AI, samt en avslutande Menti-aktivitet. Här följer en kort sammanfattning av dagens diskussionspunkter:

Teknikutveckling och framtidens kompetens

Aktuella tekniska trender inom el, kommunikation, säkerhet och VVS. Nya branschregler, digitalisering och smarta system ökar behovet av ny kompetens och anpassningsförmåga.

Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Utmanande konjunktur med hög arbetslöshet under 2025-2026, och samtidigt fortsatt brist på yrkeserfaren arbetskraft. Viktigt att attrahera fler till yrkesutbildningar.

Utbildning och rekrytering

Stort behov i branschen av ingenjörer och yrkesarbetare är stort, viktigt att anpassa utbildningsutbudet till det som efterfrågas av näringslivets behov. Positiva initiativ, som ETG College och accelererat lärande.

AI och digitalisering

Branschens framtid formas i hög grad av AI och digitalisering. Kompetensutveckling behövs där AI kan integreras i utbildningar och arbetsprocesser.

Vägen framåt

Möta framtidens utmaningar genom fortsatt arbete med kompetensutveckling, utbildningsdimensionering och ökad attraktionskraft för yrkesrollerna. Avgörande med starkt samarbete mellan företag, utbildningsaktörer och offentliga instanser.

3. Inledning och inflygning

Arvid Sjögedahl på Installatörsföretagen hälsade välkommen till dagens branschträff, redogjorde för tankarna bakom INSU och anledningen till att det finns ett branschforum för tekniska installationer, samt betonade syftet med samverkan. Han presenterade också Peter Bengtsson från Installatörsföretagen som nytilträd ordförande för Branschforum Tekniska installationers arbetsutskott.

Arbetsutskottet från vänster: Styrbjörn Holmberg (analytiker Region Sörmland), Peter Bengtsson (företagsrådgivare på installatörsföretagen och ordförande i Branschforum Tekniska installationer), Sofia Lundberg (vd ProjPartner Öst AB), Charlotte Bergstedt (kompetensförsörjningsstrateg Region Sörmland) och Erik Karlsson (företagsrådgivande arbetsförmedlare Arbetsförmedlingen i Sörmland).

4. Teknikutvecklingen inom el, kommunikation och säkerhet

Joakim Carlsson, expert inom kommunikations- och säkerhetsteknik på Installatörsföretagen, var dagens första presentatör. Han inledde med att förklara vilka faktorer som har störst påverkan på installationsbranschen: konjunktur, omvärld/trender, klimatfrågan, IoT (Internet of Things)/digitalisering, lagar/regler, kunders förändrade beteende samt affärsmodeller. Det finns med andra ord många aspekter att väga in när det gäller utvecklingen i branschen.

Teknikutveckling och prognoser

Joakim lyfte teknikutveckling inom el och VS, samt trender och prognoser. Han förklarade att kommunikation och säkerhet är de starkast växande områdena, och här finns ett stort kompetensbehov.

Digitalisering och fastighetsdrift

Digitaliseringen har stor påverkan, såväl i vårt samhälle som i installationsbranschen. Ett tydligt exempel är modern fastighetsdrift, där många olika tekniska system behöver samverka för att öka energieffektivitet, flexibilitet, driftsäkerhet, trygghet och bekvämlighet. Dessutom ska de som arbetar inom fastighetsdrift följa en mängd standarder samt säkerställa behörigheter och kompetens för framtidssäker infrastruktur. Här är bland annat en gemensam kommunikationsinfrastruktur mycket viktigt för att optimera systemen.

” En fastighet kan innehålla fler än 70 olika tekniska system.

Lagar och regler

Det finns ett stort antal lagar och regler som påverkar branschen, som exempelvis krav på fortlöpande kontroll av elanläggningar och nya EU-direktiv om byggnaders energiprestanda och informationssäkerhet. Lagstiftningen kring just informations- och cybersäkerhet utökas och uppdateras i snabb takt, vilket kräver att kompetens finns för att svara upp mot de växande kraven.

Kompetensbehov och certifiering

Som en följd av det ökade behovet av nya kompetenser inom branschen har Installatörsföretagen tagit fram en certifiering för installatörer av fastighetsnät i syfte att säkerställa att installationerna utförs korrekt enligt standarder.

Nya produkter och tjänster

För att hjälpa medlemsföretagen att följa regler och krav, och kunna säkerställa att tekniska system fungerar korrekt, finns ett antal digitala tjänster som exempelvis:

- Digital servicebok för säkerhetsanläggningar
- Systemet Kontroll El för löpande kontroll av elanläggningar
- Konceptet Säker El för att uppfylla egenkontrollprogrammet enligt Elsäkerhetsverkets krav
- IN Fastighetslogg som lanseras på Elfack 6-9 maj och bland annat ger bättre överblick, kontroll- och anpassningsmöjlighet, historik, samt servicepåminnelser för fastigheten.

5. Utvecklingen på arbetsmarknaden

Näste presentatör var Hans Söderström från Installatörsföretagen, som presenterade teknikutvecklingen och utmaningarna ur VVS-branschens perspektiv. VVS-installationer kan innebära betydande energiförluster, i realiteten ofta högre än de teoretiska 4 kWh per kvadratmeter. Därför pågår arbete med att göra framtida VVS-system mer integrerbara med avancerad teknologi som smarta sensorer och automatiserade system i syfte att optimera vatten- och energianvändning.

Kompetensbehov och framtidsutmaningar

Kompetensförsörjningen inom teknik, tillsammans med ekonomiska prövningar i en orolig värld, ställer höga krav på förebyggande åtgärder inom branschen. Här tog Hans upp behovet av ökad kompetens inom systemuppbyggnad och energieffektivisering. Han betonade också vikten av att minska byggbranschens klimatbelastning, bland annat genom ökad andel återbruk.

Nya byggregler och branschrekommendationer

Den 1 juli 2025 träder nya byggregler från Boverket i kraft. Dessa omfattar bland annat branschrekommendationer för exempelvis dimensionering av tappvatten. Regelverket utökas ytterligare den 1 juli 2026, då branschregler för Säker Vatteninstallation börjar gälla. Här poängterade Hans vikten av att följa de nya rekommendationerna för att säkerställa kvalitet och fackmässighet, samt att anlita auktoriserade företag för att försäkringsbolagen ska godkänna arbetet.

2027 kommer nya direktiv för Klimatdeklarationer och Livscykelanalyser. Detta innebär att nyproduktion av fastigheter omfattas av krav på att redovisa klimatbelastningen under hela livslängden av en byggnad. Här lyftes också innovativa nyheter, som ventilationsaggregat i trä.

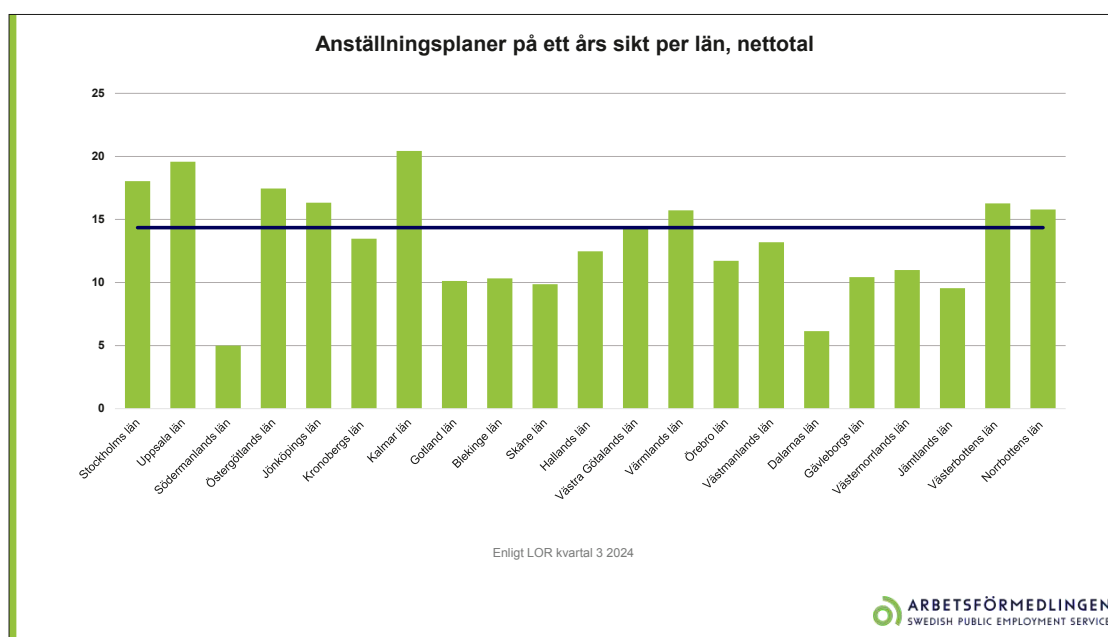
Återbruk och återvinning

Det pågår ett ständigt arbete för att minska bygg- och installationsbranschens klimatpåverkan. Här lyfte Hans särskilt möjligheterna för återbruk och återvinning inom fjärrvärme och värmepumpar.

6. Trender och prognoser

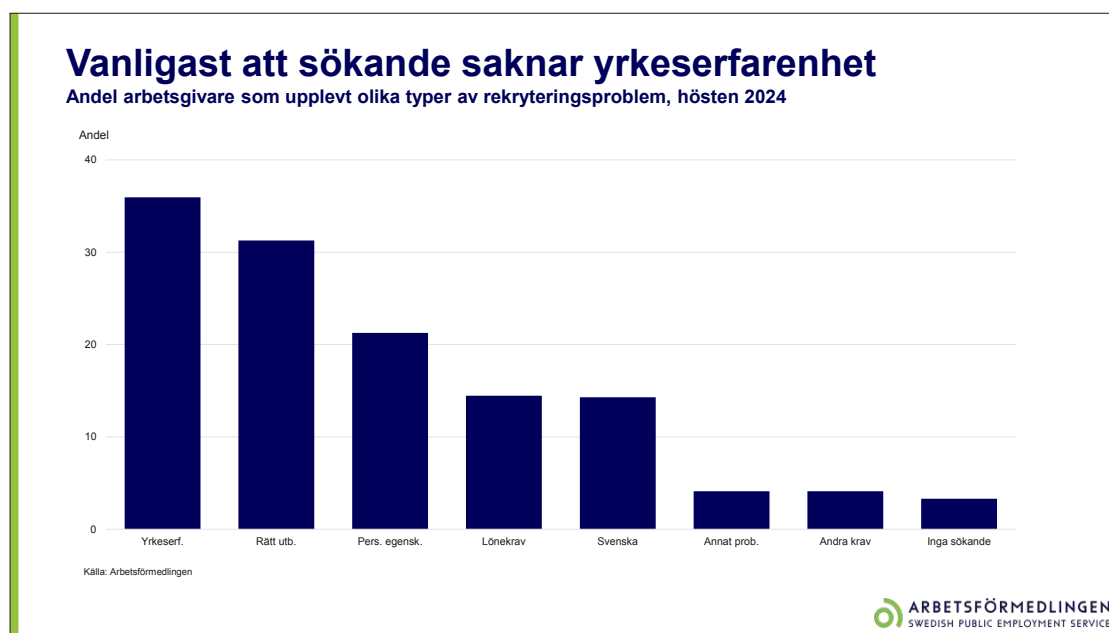
– arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Erik Karlsson från Arbetsförmedlingen och Styrbjörn Holmberg från Region Sörmland tog vid och presenterade arbetsmarknadens utmaningar och behovet av kompetensförsörjning. De betonade vikten av att identifiera och planera för kompetensutveckling inom nya yrkesområden. Här måste man hitta nya vägar för att utbilda och rekrytera personal inom bygg- och installationsbranschen. Som exempel nämndes förbättrade strategier för att attrahera inflyttad kompetens till regionen och marknadsföring av utbildningsprogram som lockar fler kvinnor till branschen.

Sammanfattningsvis går Bygg som helhet mycket sämre än vissa andra branscher, samtidigt som både el och WS går väldigt starkt. Här påpekade Erik och Styrbjörn att man måste vara försiktig med att sätta någon krisstämpel, eftersom det kan sätta sig på folks beteenden när de väljer att ställa om i arbetslivet.

Vilka rekryteringsproblem upplever arbetsgivare?

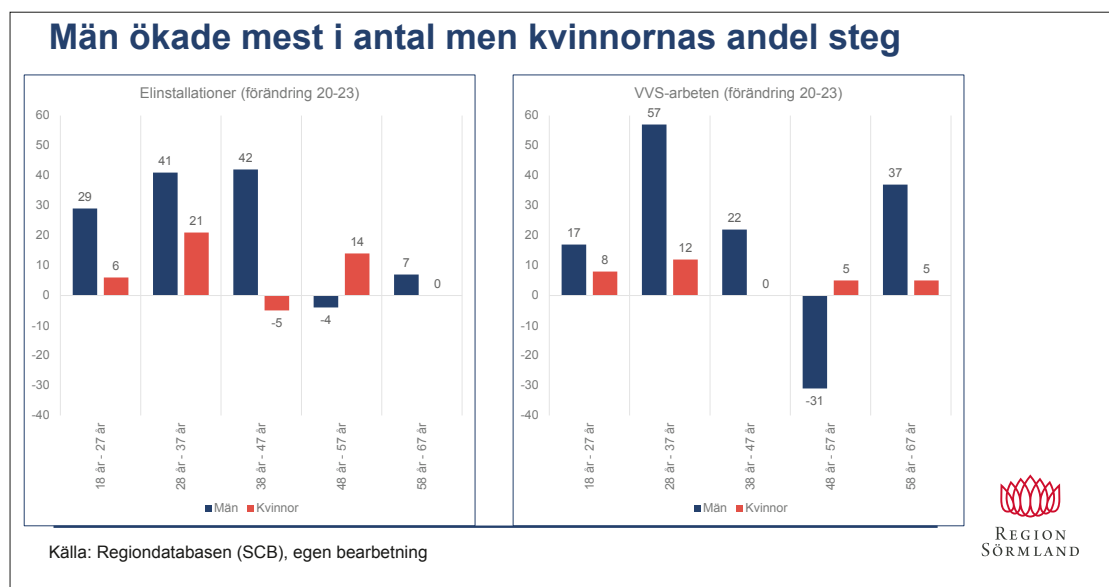
Grafen visar de olika problem som arbetsgivare har uppgett att de upplevt. Samma arbetsgivare kan uppge flera av problemen. Sammantaget pekar detta på att det finns sökande, men problemet kvarstår att de som söker inte matchar vad arbetsgivarna efterfrågar.

Det är samtidigt viktigt att belysa att bristen på yrkeserfarenhet är naturlig inom yrken som växer, vilket gör att företagen måste ta ansvar för att introducera nyutbildade personer. Parallellt behöver man aktivt arbeta med att hitta sätt att påverka attraktionen till branschen.

Kvinnors andel ökar

Vad gäller andelen kvinnor i installationsbranschen, är trenden försiktigt positiv. Även om den stora majoriteten är män, har andelen kvinnor vuxit under senare år vuxit.

Summering och reflektion

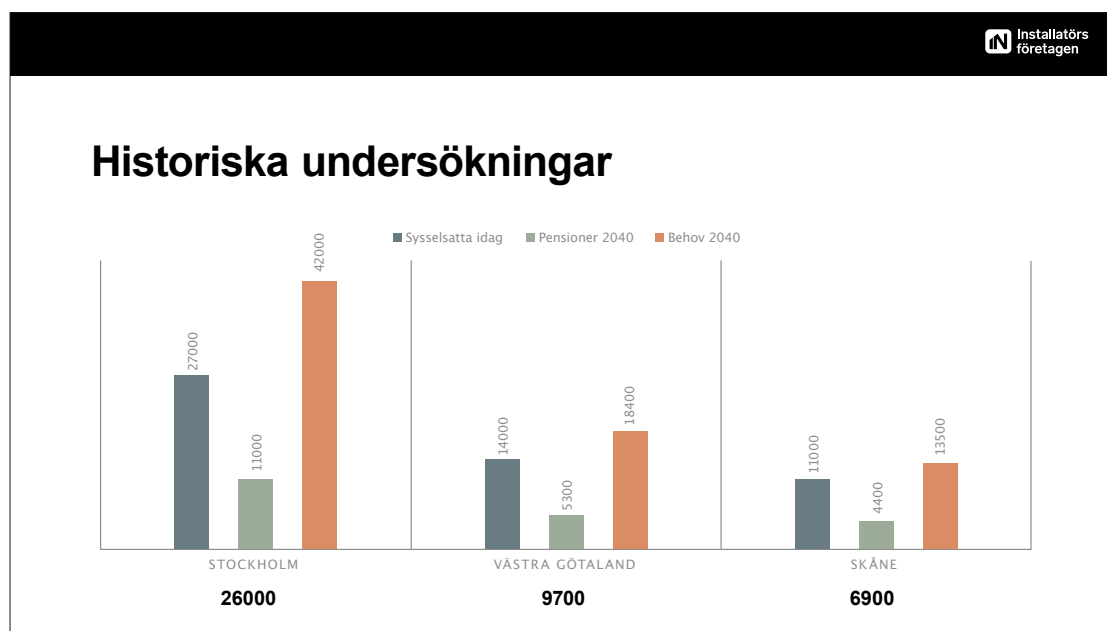
Erik och Styrbjörn avslutade med att summera de insikter man kommit fram till:

- Installationsbranschen har lyckats tvätta bort en del av stämpeln om ”det skitiga fabriksgolvet” lite bättre än vad man har gjort inom byggsektorn
- Högre arbetslöshet väntas under 2025-2026
- Fortsatt stora regionala skillnader i riket
- Personer med svag konkurrensförmåga riskerar att bli långtidsarbetslösa
- Förstärkt stöd och arbetsnära insatser behövs för att motverka en ökad långtidsarbetslöshet
- Fortsatt stora rekryteringssvårigheter trots svagare konjunktur i många branscher, vilket kommer att ha påverkan i nästa högkonjunktur
- Många arbetslösa saknar den utbildning eller de kompetenser som efterfrågas
- Minskad befolkningstillväxt
- El- och VVS-branschen har en starkare sysselsättningstillväxt än byggsektorn som helhet
- Kvinnornas andel ökar
- Sörmland har tidigare haft en stor inflyttning från övriga Sverige. Nu är det istället ett negativt netto.

7. Kompetensbehov och dimensioneringsreformen

Näst på tur var Joel Andersson, nationell expert inom kompetensförsörjning på Installatörsföretagen, som gav en fördjupad bild av kompetensbehovet, efterfrågade utbildningsnivåer och dimensioneringsreformen.

Det finns ett stort behov av ingenjörskompetens i installationsbranschen, och hög efterfrågan på minst gymnasieutbildning och yrkeshögskola. Samtidigt står branschen inför stora pensionsavgångar fram till 2040. Exemplet nedan visar läget i Stockholm, Västra Götaland och Skåne, men ger ändå en bild av de generella utmaningarna branschen står inför.

Digitalisering och hållbarhet

Digitalisering och hållbarhet är två stora megatrender som påverkar installationsbranschen. Joel betonade behovet av att såväl bredda som spetsa kompetensen, samt genomföra kompetensutvecklingsåtgärder för att möta framtidens krav. Det behövs både specialistkunskaper och breddad grundkunskap som ger gränsöverskridande kompetens.

Dimensionering av utbildningsutbud

Dimensioneringsreformen syftar till att anpassa det lokala utbildningsutbudet mot efterfrågan från det lokala näringslivet. Det är Skolverket som fått i uppdrag att genomföra arbetet och reformen omfattar kommuner, enskilda huvudmän och regioner.

Dimensionering gäller framförallt den gymnasiala utbildningen (gymnasieskola och komvux), men man ser gärna att även yrkeshögskolan omfattas av dimensioneringsreformen.

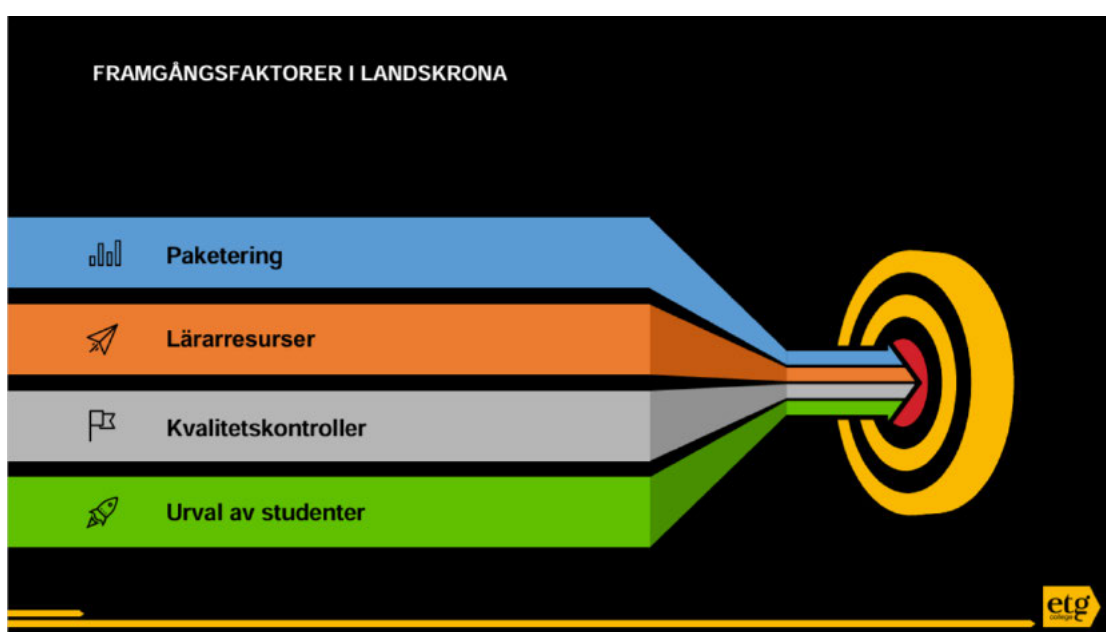
” **Det handlar inte bara om att öka antalet utbildningsplatser, utan också om att säkerställa lärarförsörjning och lokaler.**

Installatörsföretagen anser att reformen har stor potential och man har varit en stark aktör i att ta fram underlag från regionerna gällande bland annat branschbehov. Joel betonade att man har ett starkt samarbete med andra organisationer och myndigheter, men lyfte samtidigt att reformen kommer att kräva stora satsningar, både när det gäller yrkesutbildningar och företagens engagemang.

8. Accelererat lärande

ETG College anordnar kvalitetssäkrade yrkesutbildningar inom elteknik och automation. Vid avslutad utbildning får eleven ett ECY-certifikat och kan direkt ta anställning som förstaårsmontör. Jonas Andersson på ETG College förklarade hur de arbetar med *accelererat lärande* för att utbilda elektriker på kortare tid. Metodiken fokuserar på att möta elevernas lärande och möjliggör utbildning av elektriker på 35 veckor. Pilotprojektet har varit en utbildning till installationselektriker i Landskrona, där de främsta framgångsfaktorerna har varit tydlig paketering, introduktionsutbildning för lärare, ledning och SYV, kvalitetskontroller samt ett noggrant urval av motiverade studenter.

Här följde en diskussion bland branschträffens deltagare om utmaningarna med att hitta APL-platser för elever. Genom att säkerställa tillräckligt med APL- och LIA -platser kan elever lättare genomföra sina utbildningar och bli anställningsbara. Många företag har svårt att ta emot elever på grund av resursbrist och det behövs statligt stöd för att underlätta för både arbetsgivare och elever.

Man lyfte också vikten av att höja statusen på yrkesprogrammen och betydelsen av att eleverna förstår värdet av yrkeskunskap.

” **Det är lättare att läsa in teoretisk kunskap senare i livet än att lära sig en yrkeskunskap.**

Som ett led i att möta utmaningen med att få in ungdomar på yrkesutbildningarna behöver man marknadsföra yrkena på ett positivt sätt och visa på de möjligheter som finns inom branschen. Riktade marknadsföringsinsatser och samarbete med branschföreningar är effektiva medel för att öka statusen och attraktiviteten för yrkesprogrammen.

En annan viktig del är lärlingsutbildningarna. Här behöver man arbeta med att utveckla och främja lärlingsutbildningar för praktiskt lagda individer som inte trivs i traditionella skolbänksmiljöer.

Utveckling av utbildningsmaterial

För att möta kommande behov krävs ett kontinuerligt arbete med att utveckla och paketera om utbildningsmaterialet för att passa både gymnasie- och vuxenutbildningar. Så kallat flippat klassrum är ett sätt. Detta innebär ett motsatt upplägg mot den traditionella lektionen med genomgång och instruktioner. Eleverna får först en digital hemläxa i form av exempelvis en film, bildspel, ljudfil eller text. Sedan kan läraren ägna lektionen i klassrummet åt individuell hjälp, diskussioner, grupparbeten och debatter. På detta sätt kan lärarhandledningen bli mer effektiv och eleverna mer aktiva och motiverade.

” **Företagen måste tidigt in i skolorna för att öppna elevernas ögon och visa vilken spännande bransch detta är!**

Sofia Lundborg, VD Projpartner Öst

9. Framtidsspaning – AI i branschen

Fredrik Bentzer arbetar på Accelerando Technologies, ett företag som genom mätning, analys och visualisering effektiviserar och automatiserar processer. AI och digitalisering är en stark tillgång, inte minst när det gäller att analysera stora mängder data och ta fram omfattande statistik.

Fredrik inledde med att förklara vad AI är, varför tekniken är relevant för el- och VVS-branschen samt vilka möjligheter och fördelar den kan medföra:

- Studievägledare kan lyfta branschens attraktivitet genom att förklara hur AI kan göra arbetsuppgifter mer innovativa och hur elever kan bidra till framtidssäkra lösningar.
- Arbetsledare och HR kan använda AI för analys- och optimeringsarbete för att exempelvis effektivisera planering och resurshantering.
- Offert- och budgetarbete kan underlättas genom att använda AI för bland annat kostnadsberäkning, projektering och automatiserade kalkyler.
- Smarta system och underhåll kan effektiviseras ytterligare genom att AI övervakar och optimerar utrustning, förbrukning, ventilation med mera.

Tekniken kommer att förändra arbetsmetoder, skapa nya roller och förbättra effektiviteten.

Utmaningar och möjligheter

De största utmaningarna inom branschen gällande AI är bristen på specifik kompetens och oron kring AI som ett hot mot jobbet. Vad gäller möjligheterna lyfte Fredrik hur viktigt det är att fokusera på AI som ett verktyg för att förbättra arbetsuppgifter snarare än att ersätta dem. AI kan fungera som en smartare assistent och hjälpa till med att analysera data och skapa underlag baserat på tidigare arbete.

Samtidigt är det mycket viktigt att ha ett kritiskt tänkande vid användning av AI. Ett ämne som därför också togs upp var den skepsis som finns när det gäller att implementera AI och skapa förståelse och acceptans. En gemensam dialog följde om behovet av kompetensutveckling och utbildning och att man behöver lägga kraft på att paketera om och kommunicera teknologin på ett sätt som människor förstår. Genom utbildning kan man minska rädsla och skepsis, samtidigt som man ökar insikter och kunskaper som möter framtidens behov.

Slutligen nämnde Fredrik hur AI kan bidra i framtidens bygg- och installationsbransch, till exempel genom smarta byggnader med el- och VVS-system som kan tänka själva, och AI-specialister som kan designa och underhålla intelligenta system.

10. Tidplan för planering och dimensionering

Innan dagen avslutades presenterade Charlotte Bergstedt från Region Sörmland hur den preliminära tidplanen för planering och dimensionering ser ut:

- Hösten 2025: Regionerna får frågor
- December 2025: SCB publicerar regionala trender och prognoser
- Våren 2026: Regionerna ska inkomma med underlag till Skolverket
- September/oktober 2026: Nya planeringsunderlag presenteras

” **Samverkan och samarbete inom kompetensområdet säkrar framtidens kompetensförsörjning.**

Peter Bengtsson, Ordförande arbetsutskott,
Branschforum Tekniska installationer

11. Menti-undersökning

Mot slutet av branschträffen fick deltagarna svara på ett antal frågor genom Menti. Nedan följer frågorna och ett urval av svaren.

1. Vilka yrkesroller inom tekniska installationer kommer vara mest efterfrågade inom fem år, utifrån ditt perspektiv?

- Yrken inom nätverk, kommunikation, larm och säkerhet
- Yrken inom systemkunskap, klimatbelastningskunskap och driftoptimering
- Högspänningselektriker, solcellselektriker
- Ingenjörer och montörer inom VVS och el
- Yrken inom IT- och cybersäkerhet
- Installationssamordnare, projektör, systemintegratör
- Elektriker, systemvetare, yrkesrektor
- AI-operatörer
- Nischyrken inom VVS

2. Vilka specifika kompetenser inom tekniska installationer kommer vara mest efter-frågade inom fem år, utifrån ditt perspektiv?

- Data- och informationssäkerhet
- Projektering, entreprenadjuridik
- Systemkunskap inom VVS
- Elrelaterade kunskaper
- Både spetskunskaper och överskridande kunskaper över professionsgränserna
- Rätt attityd och grundförståelse inom yrket
- Digitaliseringskompetens
- Kundperspektiv och affärstänk
- Klimatbelastning

3. Vilka utmaningar har branschen kopplat till kompetensförsörjning, utifrån ditt perspektiv?

- Ställa om utbildning i tid med tanke på lärarkompetens
- Tillgång på LIA- och APL-platser
- Höja nivån i skolorna för att öka kompetensen hos dem som går ut i arbetslivet
- Attrahera ungdomar till praktiska utbildningar
- Skapa kvalitativa gymnasie-utbildningar och motivera ungdomarna att söka

4. Hur kan vi göra el- och VVS-yrken mer attraktiva?

- Samverka med skolorna på både grundskole- och gymnasienivå
- Förändra bilden av ett tungt och smutsigt arbete till ett tekniskt och innovativt yrke
- Börja informera om yrkenas möjligheter redan i låg- och mellanstadiet.
- Förtydliga arbetsuppgifterna – en rörmokare gör så mycket mer än rensar avlopp, det finns många vägar att gå och man kan även jobba akademiskt inom el och VVS
- Marknadsföra och visa upp vad man faktiskt gör i branschen

5. Vad behöver Sörmland göra för att lägga in ytterligare en växel avseende jämställdhet i branschen?

- Jobba på kulturen i yrkeskåren
- Anordna fler tjejträffar och informera om möjligheterna inom yrket
- Visa exempel på kvinnor som är montörer
- Väcka intresset i tidig ålder för att förbereda ungdomar inför gymnasievalet
- Jobba för att fler företag kan ta emot elever på APL och LIA.

12. Avslutning och summering

Deltagarna var överens om att dagen innehållit väldigt intressanta diskussioner, men att man borde haft mer tid för diskussion. Det bubblar upp många fina idéer och man uttryckte en önskan om att närma sig varandra för att diskutera vilka resurser som behövs, inte minst från politiskt håll.

”

En fantastisk dag där vi fick en tydlig inflygning och grund, vilket landade i en viktig dialog om hur vi tillsammans kan möta utmaningen att attrahera fler till utbildningar inom denna spännande bransch!

Sara Kunstberg, SYV Rinmangymnasiet

